

Józef Mroźkiewicz

Tadeusz Wróbel (1910-1987) - nauczyciel, kolega, przyjaciel

Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne 11,
229-234

1996

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

TADEUSZ WRÓBEL (1910–1987)
– NAUCZYCIEL, KOLEGA, PRZYJACIEL

Tadeusz Wróbel urodził się w rodzinie średniorolnego chłopa, 20 listopada 1910 r. we wsi Paczółkowice, w powiecie wadowickim, a to pochodzenie miało wpływ na jego późniejszą pracę społeczno-polityczną, np. na zakładanie „kół ludowych” w jenieckim obozie po wyzwoleniu; podjęcie tematu pracy magisterskiej o treści związanej z działalnością młodzieży wiejskiej w okresie poszkolnym; przynależność do Stronnictwa Ludowego i pracę w Komisji Oświaty przy Naczelnym Komitecie Stronnictwa Ludowego.

Po ukończeniu Gimnazjum Ogólnokształcącego w Chorzowie i odbyciu obowiązkowej służby w szkole podchorążych rezerwy studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1937 r. uzyskał tytuł magistra filozofii w zakresie pedagogiki. W tym też roku objął stanowisko nauczyciela szkoły powszechnej w Krakowie, studiując równocześnie na UJ socjologię.

W kampanii wrześniowej, jako dowódca kompanii w armii „Kraków”, dostał się do niewoli niemieckiej i jenieckiego obozu oficerskiego w Dobiegniewie. Tam działał jako współorganizator kół nauczycielskich, w tym Wyższego Kursu Nauczycielskiego, i realizował w nim określony cykl wykładów oraz ćwiczeń. Po wyzwoleniu zaangażował się w pracy oświatowej wśród Polaków, przebywających wówczas na terenach niemieckich pod okupacją amerykańską (Centrala Szkolnictwa Polskiego w Niemczech).

W sierpniu 1946 r. osiedlił się w Łodzi, podjął pracę nauczyciela szkoły ćwiczeń przy Wyższej Szkole Pedagogicznej, skąd wkrótce przeszedł na stanowisko wykładowcy na Wyższym Kursie Nauczycielskim w Łodzi oraz na Wydziale Społeczno-Oświatowym Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego. W latach 1948–1953 był zatrudniony jako adiunkt w Katedrze Pedagogiki Uniwersytetu Łódzkiego; w tym też czasie uzyskał na Uniwersytecie Jagiellońskim stopień doktora nauk filozoficznych. Tematem jego rozprawy doktorskiej było *Zróżnicowanie pracy nauczyciela w zależności od typu szkoły*.

Kiedy dr Wróbel dał się już poznać nie tylko jako rzeczowy wykładowca, lecz także autor licznych publikacji o charakterze naukowym, zaproponowano mu kierownictwo Pracowni Nauczania Początkowego w Instytucie Pedagogiki w Warszawie. Funkcję tę pełnił w latach 1953–1972. W tym czasie jako stypendysta Fundacji Forda w 1959 r. przebywał przez pół roku w Szwecji, poświęcając się studiom nad ustrojem szkolnym w tym kraju. Po powrocie do Polski skoncentrował się na badaniach z zakresu

nauczania i wychowania w klasach niższych oraz publikował wiele artykułów z tego zakresu w Polsce i w Szwecji. Między innymi w 1965 r. – już jako docent – wydał pracę *Reforma szkolna w Szwecji*, opartą na badaniach własnych w czasie pobytu w tym kraju oraz na literaturze przedmiotu.

Zasadniczy okres pracy naukowo-dydaktycznej i edytorskiej w działalności prof. Wróbla przypadł na okres zatrudnienia zawodowego w Instytucie Pedagogiki, dodatkowego zatrudnienia na 1/2 etatu w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Kielcach oraz w Instytucie Programów Szkolnych, ale apogeum twórczości edytorskiej przypadł na czas współpracy z Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Kielcach.

Ogółem rzecz biorąc, na dorobek edytorski prof. Tadeusza Wróbla złożyło się ponad 120 prac w postaci artykułów, rozpraw i prac zwartych, wśród których w praktyce kształcenia i doskonalenia nauczycieli oraz codziennej pracy zawodowej szkoły podstawowej szczególne uznanie znalazły: *Nauczanie i doskonalenie pisma*, Warszawa 1963; *Poradnik do nauczania przyrody*, Warszawa 1965; *Założenia organizacyjno-programowe przebudowy nauczania początkowego*, Warszawa 1970; *Metodyka nauczania początkowego*, Warszawa 1966–1969 (3 t., współautorstwo i redakcja); *Współczesne tendencje w nauczaniu początkowym*, Warszawa 1975.

W całokształcie działalności naukowo-badawczej, dydaktycznej, społeczno-politycznej i publicystycznej prof. Wróbla przejawia się wątek trzech zasadniczych kierunków zainteresowań. Pierwszy z nich znalazł odbicie w pracy kulturalno-oświatowej i kulturotwórczej z dorosłymi, zwłaszcza na wsi („Koła nauczycielskie i ludowe” w jenieckim obozie i wśród ludności polskiej na terenach Niemiec pod okupacją amerykańską, działalność w Komisji Oświaty Naczelnego Komitetu Stronnictwa Ludowego, szereg artykułów związanych z wychowaniem dziecka wiejskiego i praca z młodzieżą wiejską okresu poszkolnego).

Drugi kierunek zainteresowań przejawiał się w zakresie dydaktyki nauczania początkowego. Z tej dziedziny prof. Wróbel opublikował kilkadziesiąt artykułów, drukowanych w takich czasopismach, jak: „Życie Szkoły”, „Nowa Szkoła”, „Ruch Pedagogiczny”, „Chowanna” i innych oraz w kilku pracach zwartych, m.in.: *Ćwiczenia w pisaniu dla klasy II, Zeszyt dla ucznia*, Warszawa 1970; *Praca nauczyciela w klasach I–IV*, Warszawa 1974 (współautorstwo i redakcja); wspomniana już *Metodyka nauczania początkowego*.

Trzeci z kolei kompleks zainteresowań dotyczył zagadnień związanych z pedagogiką porównawczą. Ich początek sygnalizują *Uwagi o tzw. metodzie Decroly*, zamieszczone w czasopiśmie „Życie Szkoły” (1950, nr 12) i przegląd problematyki dotyczącej nauki pisania, zawarty w pracy *Współ-*

czesne problemy w nauce pisania na podstawie książki „*The teaching of reading and writing*”. Paris, UNESCO, 1956 („Nowa Szkoła” 1957, nr 2). Rozwój tych zainteresowań przypadł na lata sześćdziesiąte i siedemdziesiąte, po pobycie w Szwecji, gdzie poświęcał się studiom nad reformą ustroju szkolnego w tym kraju.

Do prac związanych z pedagogiką porównawczą można zaliczyć: *O niektórych problemach nauczania początkowego w Szwecji*, „Życie Szkoły” 1960, nr 2; *Kształcenie nauczycieli w Szwecji*, „Ruch Pedagogiczny” 1960, nr 1; *10 lat reformy szkolnej w Szwecji*, „Nowa Szkoła” 1960, nr 4; *Zawodowa orientacja i różnicowanie na trzecim szczeblu szkoły jednolitej w Szwecji*, „Kwartalnik Pedagogiczny” 1961, nr 4; *Problemy nauczania początkowego w centrum uwagi pedagogów radzieckich*, „Życie Szkoły” 1965, nr 1; *Modernizacja treści i metod nauczania w klasach niższych w Rumunii*, „Biuletyn Informacyjny Instytutu Pedagogiki” 1968, nr 4; *Oświata i szkolnictwo w Szwecji*, w: *Szkolnictwo i oświata we Francji, NRD i w Szwecji*, Warszawa 1971; *Współczesne tendencje w nauczaniu początkowym*, Warszawa 1975.

Za całokształt pracy naukowo-badawczej, i po opublikowaniu ostatnio wymienionej pracy, doc. dr hab. Tadeusz Wróbel w 1975 r. uzyskał tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego. Za całokształt pracy naukowej, dydaktycznej i społecznej został odznaczony: Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Złotym Krzyżem Zasługi, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski i tytułem honorowym „Zasłużony Nauczyciel Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”.

W okresie współpracy z Wyższą Szkołą Pedagogiczną w Kielcach pod jego kierunkiem 3 pracowników dydaktycznych tej uczelni napisało rozprawy naukowe i uzyskało stopień doktora w zakresie pedagogiki, a 57 studentów studiów dziennych i zaocznych – tytuł magistra pedagogiki w zakresie nauczania początkowego lub magistra wychowania przedszkolnego.

W 1979 r. prof. Tadeusz Wróbel przeszedł na zasłużoną emeryturę. Zmarł 17 kwietnia 1987 r.

Profesor nadzwyczajny dr hab. Tadeusz Wróbel należał do tej grupy nauczycieli akademickich Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Kielcach, którzy swą postawą, dorobkiem naukowo-badawczym, poziomem pracy dydaktyczno-wychowawczej oraz zaangażowaniem w rozwój uczelni zapisali się chlubnie w jej historii. Wówczas, gdy uczelnia powstawała, doc. dr hab. Tadeusz Wróbel mieszkał w Warszawie, gdzie pełnił funkcję kierownika Pracowni Nauczania Początkowego Instytutu Pedagogiki. Jako wysokiej klasy specjalista w zakresie nie tylko teorii, lecz także praktyki nauczania początkowego, był bardzo pożądanym w Kielcach przy organizacji wyższej uczelni, bo dysponował już pewnym doświadczeniem nabytym w czasie

organizowania różnych form pracy kulturalno-oświatowej w oficerskim obozie jenieckim (Oflag II C Woldenberg) i kursów oświatowych wśród ludności polskiej na terenach niemieckich pod okupacją amerykańską (Centrala Szkolnictwa Polskiego w Niemczech).

Nielatwo było pogodzić pracę w Warszawie i w Kielcach, i to w okresie organizowania uczelni, ale doc. Wróbel dał się namówić. Z dniem 1 września 1969 r. objął stanowisko dziekana i organizatora Wydziału Pedagogicznego Wyższej Szkoły Nauczycielskiej, która wkrótce zmieniła swój status na Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Kielcach. Pracując w niej ponad 10 lat, w tym przez 2 lata jako dziekan, prof. Wróbel dał się poznać jako doskonały organizator struktury oraz działalności naukowo-badawczej i dydaktyczno-wychowawczej. Jako inicjatorowi określonej koncepcji pedagogicznej w zakresie nauczania początkowego, wkrótce udało mu się zorganizować badania eksperymentalne w kilku szkołach podstawowych na terenie województwa kieleckiego i zsynchronizować je z pracą wielu studentów studiów dziennych i zaocznych.

Poziom pracy naukowo-badawczej, organizacyjnej i dydaktycznej oraz postawa wobec życia i ludzi, z którymi łatwo nawiązywał serdeczny kontakt, wkrótce zjednały prof. Wróblowi duże uznanie i szacunek. Dla zilustrowania tego szacunku i panującej o nim opinii, nie tylko wśród studentów, przytaczam kilka fragmentów wypowiedzi jego studentów, doktorantów i kolegów – przyjaciół: „Profesor był dla nas wzorem i autorytetem. Ukazywał nam nowe wartości i nowe aspekty różnych rzeczy, faktów i zjawisk – niekiedy niby znanych i zbadanych, a jednak widzianych na nowo – inaczej. Pod wpływem kontaktu z Profesorem niemal nieświadomie wchłanialiśmy nowe wartości i odczucia pobudzające potrzebę ciągłej pracy nad sobą [...]. Nic w Jego postępowaniu nie było sztuczne i wymuszone [...]. Jego sposób odnoszenia się do studentów był poważny, serdeczny, głęboki, pozbawiony pozy i sztuczności. Słowo »człowiek« u Niego zawsze brzmiało dumnie” (Maciej Kośmider)¹. „Można powiedzieć, że prof. Wróbel miał własny rzadko spotykany styl kierowania pracą studenta. Polegał on między innymi na umiejętnej i rzeczowej zachęce, stwarzaniu atmosfery sprzyjającej podejmowaniu trudnej pracy, której, jeśli zachodziła potrzeba – chętnie poświęcał się bez oszczędzania czasu, którego nigdy nie miał za wiele” (Elżbieta Kołodziejczyk); „Istotną zaletą metody pracy dydaktycznej prof. Wróbla było budzenie wiary studenta we własne siły, a osiągał to przez umiejętną zachętę, słowa uznania i zycziwą ocenę” (J. Beer).

¹Zaczerpnięto z pracy magisterskiej E. Kołodziejczyk, *Wkład Tadeusza Wróbla w rozwój metodyki nauczania początkowego*, napisanej pod moim kierunkiem w WSP w Kielcach. Z tej pracy także pozostałe opinie i wspomnienia o prof. Wróblu.

A oto fragment opinii Danuty Morawieckiej, nauczycielki, uczestniczki kursu wakacyjnego dla nauczycieli klas I–IV: „Profesor Wróbel to wspaniały człowiek. Nawet ci, którzy z jakichś powodów przybyli na kurs przygnębieni – prostowali się, stawali się mocniejsi i wyjeżdżali jakby odmłodzeni. Mądrość, uczucia i prawość były siłą Profesora, które promieniowały na słuchających prelegenta...”

Podobne spostrzeżenia i odczucia wyraża inna uczestniczka zajęć dydaktycznych, podpisana skrótem K. B.: „Byliśmy zachwyceni rzetelną wiedzą Profesora i jego stosunkiem do nas. Profesor nigdy nie zasiadał do posiłku przy oddzielnym stoliku. Siadał do stołu wspólnie z nami. Początkowo byliśmy tym onieśmieleni, a później tęskniliśmy do jego towarzystwa. Profesor Wróbel nie przeszedł koło studenta, żeby się nie uśmiechnąć, nie powiedzieć miłe słowo lub nie zwrócić uwagi na jakiś drobiazg, np. przypięty do bluzki czy sukienki. Nie uszło jego uwagi nic, co dotyczyło naszych prywatnych spraw. Nigdy nie zdarzyło się, by nie zapytał, czy w domu wszystko w porządku, jeśli zauważył, że ktoś czyta list odebrany przed chwilą z poczty”.

Do przytoczonych opinii chciałbym dorzucić bodaj kilka zdań od siebie. Profesora Wróbla poznałem na początku lat pięćdziesiątych, kiedy jako adiunkt Uniwersytetu Łódzkiego i jako kierownik Pracowni Nauczania Początkowego Instytutu Pedagogiki w Warszawie uczestniczył w posiedzeniach zespołu redakcyjnego „Życia Szkoły” oraz w naradach kierowników Sekcji Nauczania Początkowego Wojewódzkich Ośrodków Doskonalenia Kadr Oświatowych. Później było 15 lat wspólnej pracy w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Kielcach, w zróżnicowanych zależnościach i powiązaniach służbowych. Raz byłem jego podwładnym, innym razem przełożonym, a nierzadko recenzowałem prace magisterskie pisane pod jego kierunkiem, ale bywało i odwrotnie. Okoliczności te nie tylko zacieśniały między nami stosunki koleżeńskie i przyjacielskie, lecz także umożliwiały poznanie wielu cech jego osobowości, a była ona godna uwagi – odbiegająca od przeciętności.

Już przy pierwszym zetknięciu dostrzegało się u niego kulturę obcowania towarzyskiego, rzeczowość, w podejmowanej dyskusji szanowanie cudzych poglądów i przekonań, głęboki, humanistyczny stosunek do otoczenia.

Był raczej sangwinikiem, ale panował nad emocjami. Był ambitny, ale nie zarozumiały – raczej skromny; nie lubił dużo mówić o sobie i unikał sytuacji, w których dostrzegał pochwały pod swoim adresem. Jako nauczyciel–wychowawca miał nieszablony sposób podejścia do studentów, czym zjednywał sobie ich szacunek i sympatię. Jak można było wnioskować z jego wypowiedzi w różnych sytuacjach, sposób jego bycia, w zna-

cznym stopniu, wyżywał z tradycji i atmosfery wychowawczej kulturalnego domu rodziny chłopskiej, z rozmyślań nad istotą roli nauczyciela nauczycieli i drogi, jaką przebył w dochodzeniu do uzyskania tak wysokiej rangi naukowej i społecznej, jaką daje tytuł naukowy profesora.

Józef Mrozkiewicz